

neboť často odkazují na podobná či dokonce stejná ustanovení v *Digestech*, ale i v jiných pramenech římského práva (*Gaiových Institucích*, *Codexu* atp.). Právě tyto odkazy jsou cennou pomůckou při uvědomění si provázanosti některých institutů a jejich dopadu do různých oblastí práva. Drobnou nevýhodou je fakt, že pokud se nějaká poznámka opakuje, je v textu následujícím odkazováno vždy na první poznámku, kde se tato informace nachází. Lze říci, že by se klidně tyto údaje mohly opakovat, neboť jen stěží by asi byl překlad *Digest* čten jako ucelený text. Spíše lze předpokládat, že v něm bude hledáno něco konkrétního a v této situaci je vhodné, aby měl čtenář všechny potřebné údaje na jednom místě a nemusel hledat někde dále. Jelikož se to však ve valné většině týká především jmen či děl právníků, není to až tak velká nevýhoda a je celkem pochopitelné, proč k tomuto úspornému systému autoři přistoupili.

Z hlediska formy již bylo řečeno, že text je psán na protilehlých stranách – na sudých latinsky, na lichých česky tak, aby bylo možno si učinit přímé srovnání. Určitou výtka by bylo možno vznést ke vzhledu formátu, který se v některých chvílích zdá být trochu méně přehledný. Jde zejména o skutečnost, že někdy musí být čtenář velmi pozorný, kde se nachází u větších fragmentů počátek toho či onoho paragrafu. Německý překlad využívající tučného písma v případě číslic nejen fragmentů, ale i paragrafů, se zdá být pro rychlejší orientaci vhodnější. Tato skutečnost je však dána faktem, že *Digesta* vycházejí v rámci již zmiňované řady *Fontes iuris romani* a i svou vzhledovou stránkou tak navazují na podobu již vydaných *Institucí*.

Kvalitu a význam knihy ještě potvrzuje tvrdá plátěná vazba, která dodává knize nejen svým způsobem majestátný vzhled skutečné knihy, ale je rovněž zárukou větší trvanlivosti, než tomu bývá u vazeb lepených, které jsou dnes bohužel velmi časté.

Závěrem lze říci, že vydání českého překladu výběru *Digest* je velmi přínosným počinem nejen pro právní romanistiku, ale i pro celou právnickou obec. Text překladu je psán srozumitelným jazykem a bohatý poznámkový aparát doplňuje případné chybějící souvislosti. Jako nejvýraznější slabina se může jevit toliko fakt, že jde o pouhý výběr, což je však dáno omezenými možnostmi autorského kolektivu. Navíc je třeba uznat, že jde o výběr poměrně pečlivý, zohledňující právě potřeby nejen právních historiků, ale právní obce jako celku. Tě se tak dostává možnosti seznamit se lépe s postupy řešení sporů a uvažováním klasických římských právníků. S ohledem na skutečnost, že s novým občanským zákoníkem došlo k návratu řady institutů, které mají své kořeny v římském právu, by mohly být jejich názory a myšlenky inspirativní i pro dnešní advokáty či soudce.

Pavel Salák jr.*

Piotr Fiedorczyk: Unifikacja i kodyfikacja prawa rodzinnego w Polsce (1945–1964). Białystok: Uniwersytet w Białymstoku, 2014, 811 s.

Problematice počátků sovětizace rodinného práva nebývá běžně věnována pozornost, *nota bene* historiky práva v rámci habilitačních prací. Proto je třeba uvítat rozsáhlé dílo *Piotra Fiedorczyka*, habilitovaného docenta Právnické fakulty Univerzity v Białymstoku. Jeho kniha zaměřená na vývoj především polského rodinného práva v letech 1945 až 1964, vycházející z obhájené kvalifikační práce, se dočkala pozitivních recenzí nejen v Polsku. Mám za to, že zaujme i českého či slovenského čtenáře, který se zajímá o rodinné právo v historickém kontextu, respektive o právní komparatistiku v její dynamice.

* JUDr. Pavel Salák jr., Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: Pavel.Salak@law.muni.cz.

Je všeobecně známo, že po druhé světové válce byla situace v Polsku a v Československu podobná. Obě země stály, byť z různých důvodů, před potřebou unifikace rodinného práva, respektive jeho rekonstrukce. Nelze zastírat, že z převážně politických důvodů došlo v obou zemích v letech 1948 až 1949 k opuštění dělení práva na právo veřejné a soukromé a k vyčlenění rodinného práva z civilních kodexů. Nejen odvětvová samostatnost, ale i obsah mnoha institucí rodinného práva byl silně ovlivněn sovětskou právní doktrínou a vývojem rodinného práva v Sovětském svazu.

Také se obecně ví, že za účelem vytvoření nového rodinného práva, odlišného od buržoazního rodinného práva, byla ustanovena československo-polská, respektive polsko-československá komise, z jejíhož pera vzešly téměř identické předpisy: *zákon o právu rodinném* v Československu (1949) a *kodeks rodzinny* v Polsku (1950).

Odborné veřejnosti však nejsou běžně známy podrobnosti o průběhu unifikačních a rekonstrukčních prací. Zejména se však neví o polemikách familiaristů, z nichž mnozí měli klasické vzdělání a dobrý vhled do právních úprav Německa, Rakouska, Francie, ale i carského Ruska. Bouřlivé diskuse se vedly s tehdejšími ideology, kteří sledovali stranicko-politická zadání.

V obecné rovině lze předznamenat, že posuzovaná kniha přináší jak pohled do politického zákulisí, tak erudovanou analýzu rodinněprávních institucí v jejich historickém sledu a v komparativním pohledu. Autor v rámci svého bádání vychází nejen z řady archivních materiálů nalezených jak ve Varšavě a v Praze, tak z rozsáhlé odborné literatury, včetně studií publikovaných v *Právniku* a *Právním obzoru*.

Publikace je vhodně pojata a strukturována. Úvodní řádky posuzovaného díla jsou věnovány vymezení zásadních problémů bádání a jeho stavu, a to nejen v Polsku, ale i u nás a na Slovensku. Dílo je rozčleněno na tři základní části, dále dělené na oddíly.

První část má oddílů dva a je zaměřena na unifikaci a rekonstrukci polského rodinného práva v letech 1945 až 1948. Není bez zajímavosti, že rodinné právo mělo být tradičně po vzoru německého kodexu soukromého práva začleněno do nově vznikajícího polského občanského zákoníku. K tomu však nedošlo. Důvody jsou důkladně rozvedeny v následujících státech.

Část druhá je poměrně rozsáhlá. Čítá sedm oddílů. Čtenář se seznámí zejména s autorovou analýzou mnoha archivních materiálů věnovaných počátkům polsko-československé spolupráce na samostatném rodinném kodexu. Pozornost je zde věnována také československému právu rodinnému v letech 1918 až 1948 a snahám o jeho rekonstrukci, respektive unifikaci. Stranou pozornosti autora nestojí ani komunistický převrat v roce 1948 a jeho dopad do práva, respektive rodinného práva. Dále autor pojednává o obsahu společného projektu, o meritorických otázkách kodifikace a o legislativním procesu jak v Polsku, tak v Československu. Zdůrazňuje, že rodinný kodex byl v Polsku přijat jednomyslně, a analyzuje celou řadu politických otázek. Autor také poukazuje na fakt, že z 91 paragrafů polského kodexu se od československého odlišovaly pouze tři. Jde-li o obsah předpisů, je konstatováno, že dle sovětského modelu bylo zejména zjednodušeno uzavírání manželství a zredukovány překážky manželství, rozvod byl pojat nově a zejména byla zcela změněna koncepce manželského majetkového práva: zákonný majetkový režim nahradil dřívější režim odděleného jmění. Jde-li o nezletilé děti, autor poukazuje na pozitivní fakt, že nově pojímaná práva dítěte v poválečné Evropě ovlivnila značnou měrou rodinné kodexy z pera společné rekonstrukční komise. V Polsku, ale i u nás, se o zákonících hovořilo jako o „kodexech práv dětí“.

Na závěr druhé části začíná autor dva další oddíly, které dávají problematice kodifikace a unifikace rodinného práva v Polsku širší rozměr. Jeden oddíl je věnován vývoji polského rodinného práva ve vazbě na právo ústavní v padesátých letech a novelizaci rodinného kodexu v roce 1953. Druhý oddíl pojednává o poměrně rozsáhlé judikatuře polského nejvyššího soudu, která dle autora zaplňovala hojně „mezery“ v právu a která byla dle sovětského vzoru pro nižší soudy závazná.

Třetí část díla je zaměřena na rekodifikační práce na novém rodinném kodexu v Polsku v letech 1956 až 1964. Má také sedm oddílů. Je zdůrazněno, že původně mělo být rodinné právo opět začleněno do připravovaného občanského zákoníku. Tento záměr však nebyl naplněn. Autor poměrně důkladně rozebírá dobové důvody pro zachování odvětvové samostatnosti rodinného práva v Polsku. Dále analyzuje podstatu, strukturu a cíle nové rekodifikační komise v Polsku a také hodnotí úvodní práce na zákoníku. Další partie jsou věnovány poměrně složitému procesu přijímání zákona, prvním, druhému a třetímu čtení v parlamentu, veřejné diskusi apod. Autor poukazuje na konzervatismus ve společnosti, zejména na pokusy ztřížit rozvod či zavést zákonnou odluku. Opět však konstatuje, že politická zadání zvítězila.

Dílo uzavírá hodnotící závěr a zejména dosti podrobné resumé v angličtině, což je užitečné zejména pro čtenáře, kterým není polština příliš blízká. Poslední stránky obsahují detailní věcný rejstřík.

Posuzované dílo je rozsáhlé co do počtu stran a bohaté, jde-li o obsah, archivní informace, ale i vlastní autorova hodnocení a komentáře. Dílo nepochybně přispěje k diskusi, která se vede o významu a průběhu transformace komunistického práva nejen v Polsku, ale i v Česku a na Slovensku.

Zdeňka Králíčková*

Mosný Peter a kol. Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia. 2. rožš. vyd. Krakov: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014, 332 s.

V posledních dvaceti letech stály sociální politika a pracovní právo mimo hlavní zájem českých a slovenských právních historiků. Výjimku tak představují pouze práce *Jakuba Rákosníka*, který se v posledních letech věnuje některým dílčím aspektům sociální politiky,¹ či práce *Ladislava Vojáčka*, který publikoval několik příspěvků k vývoji pracovního práva v českých zemích.² Z tohoto důvodu lze jistě uvítat každý pokus o systematizované zpracování tohoto tématu, který tak může zaplnit další bílá místa v československé právní historiografii. Jedním z nich je kolektivní monografie devíti českých a slovenských právních historiků pod vedením *Petera Mosného* z Katedry právních dějin Právnické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě, která vyšla již ve druhém rozšířeném vydání. Z českých právních historiků se autorsky podíleli *Jan Kuklík*, *Vladimír Kindl* a *Ladislav Vojáček*. V monografii sestávající se z devíti kapitol však není nikde přesně vymezena autorská účast, takže není možné přesně identifikovat, kdo z autorů je původcem té které konkrétní kapitoly.

Autoři se v recenzované práci pokouší o analýzu právněhistorické reality sociální doktríny ve 20. století, přičemž se nevěnují jen vývoji na území českých zemí a Slovenska, nýbrž záběr je širší, neboť zahrnuje i sociální zákonodárství sjednoceného bismarckovského Německa

* Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: Zdenka.Kralickova@law.muni.cz.

¹ Zmínit lze např. následující práce: RÁKOSNÍK, J. a kol. *Sociální stát v Československu: právně-institucionální vývoj v letech 1918–1992*. Praha: Auditorium, 2012; RÁKOSNÍK, J. – NOHA, J. *Kapitalismus na kolenou: dopad velké hospodářské krize na evropskou společnost v letech 1929–1934*. Praha: Auditorium, 2012 či RÁKOSNÍK, J. *Odvracená tvář meziválečné prosperity: nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha: Karolinum, 2008.

² VOJÁČEK, L. – SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. a kol. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 801–957.